

מדרשי חרבן: מקריאה לקריעה

(1) איכה רבה (וילנא) פתיחתות פתיחתא דחכימי - פתיחתא א'
 צְהֲלִי קוֹלְךָ בְּתִגְלִים הַקְּשִׁיבִי לִישָׁה עֲנִיָּה עֲנִיתוֹת: יִשְׁעִיהוּ י, ל
 רבי אבא בר כהנא פתח

- צהלי קולך בת גלים, אמר ישעיהו לישראל עד שאתם אומרים שירים ומזמורים לפני עבודת כוכבים
- צהלי קולך בדברי תורה, צהלי קולך בבתי כנסיות,
- בת גלים, מה גלים הללו מסויימין בים, כך אבותיהם מסויימין בעולם,
- ד"א בת גלים, בת גולים ברתיהון דגלוואי, בתו של אברהם אותו שכתוב בו ויהי רעב בארץ וירד אברם מצרימה,
- בתו של יצחק שכתוב בו וילך יצחק אל אבימלך מלך פלשתים גררה, בתו של יעקב שכתוב בו וילך פדנה ארם,
- הקשיבי, הקשיבי למצותי, הקשיבי לדברי תורה, הקשיבי לדברי נבואה, הקשיבי לצדקות ומעשים טובים,
- לישא, ואם לאו לישא הא אריה סליק עלך, זה נבוכדנצר הרשע דכתיב ביה עלה אריה מסובכו,
- עניה, עניה מן הצדיקים, עניה מדברי נבואה, עניה ממצות ומעשים טובים,
- ענתות, ואם לאו ענתות, הא ענתותא אתי ומתנבא עליך דכתיב דברי בן חלקיהו וגו', כיון שבא הפורענות קונן עליהם איכה

(2) איכה רבה פרשה ג, א
 אָנִי הַגִּבֹּר רָאָה עָנִי בְּשִׁבְט עֲבָרְתוֹ: אוֹתִי נִהַג וַיִּלְךְ חֲשָׁד וְלֹא אָדָר: אֵךְ בֵּי יֹשֵׁב יִהְפֹּךְ יָדוֹ כְּלֵהִיּוֹם:
 אני הגבר, ר' חמא בר חנינא פתח וירמיהו לקח מגלה אחרת ויתנה אל ברוך בן נריהו הסופר ויכתוב עליה מפני ירמיהו
 את כל דברי הספר אשר שרף יהויקים מלך יהודה באש ועוד נוסף עליהם דברים רבים כהמה,
 שאין תלמוד לומר כהמה מה ת"ל כהמה,
 רב כהנא אמר ועוד נוסף עליהם דברים רבים כהמה,
 דברים, איכה ישבה איכה יעיב איכה יועם, רבים, זכור ה', כהמה, אני הגבר, שהוא תלתא תלתא פסוקים,
 הה"ד הלא כתבתי לך שלישים, דברים משולשים,
 רבי שמואל בר נחמני אמר מהו שלישים גבורים כד"א ושלישים על כלו ומתרגמינן וגיברין ממנן על כולהון,
 ד"א שלישים אני הגבר שהוא מתלתא תלתא פסוקים,

ר' יהושע דסכנין בשם ר' לוי אמר אני הגבר אנא הוא דיליפנא ייסורין אהני עלי מה דאהני לך,
 משל למלך שכעס על מטרונה ודחפה והוציאה חוץ לפלטין הלכה וצמצמה פניה אחר העמוד, נמצא המלך
 עובר ורואה אותה, אמר לה אקשית אפיך (היית חצופה וע"כ גרשתיד), אמרה לו אדוני המלך כך יפה לי וכך נאה
 וכך ראוי לי שלא קבלה אותך אשה אחרת אלא אני, אמר לה אני הוא שפסלתי כל הנשים בעבורך, אמרה לו
 אם כן למה נכנסת למבוי פלוני ולחצר פלוני ולמקום פלוני לא בשביל אשה פלונית ולא קבלה אותך,
 כך אמר הקדוש ברוך הוא לישראל אקשיתון אפיכון, אמרו לפניו רבש"ע כך יפה לנו וכך נאה לנו וכך הגון
 לנו שלא קבלה אומה אחרת תורתך אלא אני, אמר להם אני הוא שפסלתי כל האומות בשבילכם, אמרו לו
 אם כן למה החזרת תורתך על האומות ולא קבלוה, דתניא בתחלה נגלה על בני עשו הה"ד ויאמר ה' מסיני בא
 וזרח משעיר למו ולא קבלוה, החזירה על בני ישמעאל ולא קבלוה הה"ד הופיע מהר פארן, ולבסוף החזירה על
 ישראל וקבלוה הה"ד ואתה מרבבות קדש מימינו אש דת למו, וכתוב כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע

(3) איכה רבה פרשה ג, ז
זְכֹר עֲנִי וּמְרוּדִי לְעֵנָה וְרֵאשׁוּ:

זְכוֹר תְּזַכֹּר וּתְשִׁיחַ וְתִשְׁוַח עָלַי נַפְשִׁי:

זֹאת אָשִׁיב אֶל־לִבִּי עַל־כֵּן אוֹחִיל:

זכר עניי ומרודי...

כנסת ישראל אומרת לפני הקדוש ברוך הוא רבש"ע זכור ענויין שענייתי, ומרודי שמרדתי בך, ויסורין שהרויתני לענה ורוש, יצאו אלו באלו,

זכור תזכור...

תני ר' חייא משל למלך שיצא למלחמה והיו בניו עמו והיו מקניטין אותו למחר יצא המלך לבדו ולא היו בניו עמו אמר המלך הלואי היו בני עמי ואפי' היו מקניטים אותי, כך המלך זה הקדוש ברוך הוא, בניו אלו ישראל, בשעה שהיו ישראל יוצאין למלחמה היה הקדוש ברוך הוא יוצא עמהם, כיון שהכעיסוהו לא יצא עמהם, וכיון שלא היו ישראל בארץ אמר [הלואי היו ישראל עמי ואפי' היו מכעיסים אותי ואית לן ג' פסוקים (ירמיה ט"ו)] מי יתנני במדבר מלון אורחים, מי יתן עמי עמי כמראש כשהיה במדבר, וכתוב (יחזקאל ל"ו) בן אדם בית ישראל יושבים על אדמתם וגו', והדין זכור תזכור ותשוח עלי נפשי, א"ר יודן זכור תזכור יודע אני שאתה זוכר אומות העולם אבל מה אעשה ותשוח עלי נפשי,

מתלא אמרה עד דשמינא עביד קטין נפשיה דקטינא נפקת,

(עד שהשמן – הרשע העשיר – ירזה, נפש הקטן – הצדיק המעונה – תצא)

זאת אשיב אל לבי על כן אוחיל

ר' אבא בר כהנא בשם ר' יוחנן אמר משל למה"ד למלך שנשא מטרונה וכתב לה כתובה מרובה ואמר לה כך וכך חופות אני עושה לך, כך וכך ארגוונות (שמלות ארגמן יקר) טובות אני נותן לך, הניחה המלך והלך לו למדינת הים ואיחר לשם, נכנסו שכנותיה אצלה והיו מקניטות אותה ואומרות לה הניחך המלך והלך לו למדינת הים ושוב אינו חוזר עליך והיתה בוכה ומתאנחת, וכיון שנכנסה לתוך ביתה פותחת ומוציאה כתובתה וקוראת ורואה בכתובתה כך וכך חופות אני עושה לך וכך ארגוונות טובות אני נותן לך, מיד היתה מתנחמת, לימים בא המלך אמר לה בתי אני תמה איך המתנת לי כל אותן השנים, אמרה לו אדוני המלך אלמלא כתובה מרובה שכתבת ונתת לי כבר אבדוני שכנותי,

כך עובדי כוכבים מונין את ישראל ואומרים להם אלהיכם הסתיר פניו מכם וסילק שכינתו מכם, עוד אינו חוזר עליכם, והן בוכין ומתאנחין, וכיון שנכנסין לבתי כנסיות ולבתי מדרשות וקורין בתורה ומוציאין שכתוב ופניתי אליכם והפירתי אתכם ונתתי משכני בתוכם והתהלכתי בתוכם והן מתנחמין, למחר כשיבא קץ הגאולה אומר להם הקדוש ברוך הוא לישראל בני אני תמה מכם היאך המתנתם לי כל אותן השנים והן אומרים לפניו רבש"ע אילולי תורתך שנתת לנו כבר אבדנו האומות, לך נאמר זאת אשיב אל לבי, ואין זאת אלא תורה שנא' וזאת התורה, וכן דוד אמר לולי תורתך שעשועי אז אבדתי בעניי,

על כן אוחיל לו ומיחדים שמו שתי פעמים ביום ואומרים שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד.